

Устименко-Косоріч О.А.

Кандидат мистецтвознавства, доцент
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка

СЕРБСЬКА БАЯННО-АКОРДЕОННА ШКОЛА ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО АНАЛІЗУ

Розбудова молоді суверенної держави, якою є сучасна Сербія, аналіз проблем і труднощів, які виникають на шляху політичного, економічного й культурного поступу країни, закономірно викликають потребу в дослідженні соціально-культурних чинників формування сербського соціуму в його сьогоденні й перспективі. У цьому сенсі чи не найбільший інтерес, як і занепокоєння, викликає, зрозуміло, якісний стан молодого покоління громадян Сербії – його світоглядні орієнтири, цінності, уподобання, освіта та культура взагалі. Адже сьогодні є очевидним, що сучасна молодь вже протягом кількох десятиліть суттєво впливає на характер і якість суспільства в цілому, а отже, заслуговує на пильну увагу науковців, викладачів, культурологів, та соціологів. Помітним також є те, що серед чинників, які визначають характер сучасної сербської молоді, надзвичайно велику роль відіграє музика, яка у другій половині ХХ століття й дотепер де факто стає чи не „найголовнішим з мистецтв”.

Однією із невід’ємних складових культури є сербська національна педагогічна школа, яка досліджується у контексті історії музичної освіти на прикладі баянно-акордеонної школи як феномена культури з мистецтвознавчих, педагогічних та загальнонаукових позицій. Проблеми становлення та розвитку музичних національних шкіл вивчаються різними науками: мистецтвознавством, музичною педагогікою, філософією, естетикою, психологією і соціологією мистецтва, теорією та історією культури.

Поняття „школа” є широко вживаним у науковій теорії і практиці. Воно застосовується з різних науково-теоретичних, соціально-освітніх, організаційно-громадських позицій, має багатовекторний спектр відповідних дефініцій. Завдяки різноспрямованості змісту, неоднорідності та різному рівню наукового узагальнення сутність цього поняття може розкриватися на різних рівнях пізнання, а саме : загальної теоретичної сутності в єдності її галузевих складових та в окремо взятому виді гуманістичної діяльності. Тобто, у понятті „школа” інтегруються особливості різних наукових галузей, дисциплін (із загальнонаукових позицій) та окремої галузі (фахової), що в сукупності відповідає вимогам системного наукового аналізу [1, с. 30].

У педагогічній науці „школа”, як галузевий феномен, виявляється в декількох напрямках. В її межах пропонується деяка евристична диференціація поняття „школа” за різними сутнісними ознаками (Schola – лат., грец. – вчена бесіда, навчальне заняття, дозвілля, заняття під час дозвілля, місце навчання). У сучасній енциклопедії освіти школа визначається явищем історичним, де зміст, форми та функції тісно пов’язані з культурно-історичними періодами суспільного розвитку [2, с. 31].

Системний підхід до визначення комплексу дефініцій щодо феномена

„школа” дозволяє представити його багатозначним та багатовимірним культурно-освітнім явищем. У результаті дослідження впливу характерних ознак поняття „школа” на зміст баянно-акордеонної школи виявлено єдність сутнісних смислів майже в усіх аспектах. На розвиток баянно-акордеонної школи безпосередній вплив мають всі вказані фактори, ідея збереження традицій, пошук нових музично-творчих та методико-технологічних шляхів та їх взаємовплив; розкриття індивідуального інтелектуального та творчого потенціалу кожної особистості, соціальне значення результатів творчої діяльності, характерна висока культура всіх видів музичної комунікації, інтелектуально-соціального партнерства, освітнє та виховне значення діалогу поколінь, розгортання у часі; поширення школи.

Поняття „школа” широко використовується у галузі музичної освіти. До розробки її теоретичних засад, змісту музично-педагогічної діяльності як одного з чинників її ефективності, торкались педагоги музиканти різних галузей – М. Давидов, Ф. Ліпс, А. І. Єргієв, М. Ранковіч, В. Вуковіч-Терзіч. Активно музично-педагогічні проблеми розроблялись у теорії і практиці музичної освіти, що розкриваються у баянно-акордеонному вихованні, яке здійснюється у різних підрозділах педагогічних шкіл. Саме в цих підрозділах формуються напрямки загальної педагогіки – музично-педагогічної галузі, а в її контексті – вирішення питань музичної освіти.

В структурі суспільного, як цілісного явища, феномен „баянно-акордеонна школа”, яка природно розташовується в площині музичної освіти, обіймає своїм впливом декілька видів культури: музично-виконавську (гра на інструменті, як вид культурно-творчої комунікації), духовну (образність, як емоційна форма спілкування), матеріально-комерційну (як форма творчої діяльності) [4, с. 23].

У соціокультурних процесах Сербії другої половини ХХ початку ХХІ століття безпосередню участь брали баяністи-акордеоністи. Від їх перших виступів у відкритих просвітницьких культурно-масових заходах минуло не так багато часу. Тому лишилась певна невизнаність історичного значення баянно-акордеонної школи. Баянно-акордеонна школа є окремим суб'єктом у вирішенні проблеми творення музичної культури у локально зазначеній країні, її розвитку і його успішність залежить від особливостей історичного періоду, культурного розвитку суспільства, економічному та політичному статусу країни.

Сучасна музична освіта Сербії базується на власних підходах, які є визнаними у світових масштабах та цілком відповідають європейським стандартам. Оскільки головним завданням освіти є визначити цінність культури, Сербія здатна відіграти унікальну роль у світовій історії завдяки своєму геополітичному становищу на межі східної й західної культурних традицій. Сербія не є державою з лише однією національною культурою. Перебуваючи впродовж багатьох попередніх століть у сфері орієнтальних культур та різних релігій, у складі різних балканських держав Сербія водночас зберігала власний культурний стрижень, увійшла в третє тисячоліття з новим „культурним знаком”. В культурі країни вдало трансформуються впливи орієнтальних культур, формується новий тип культури, в якому органічно „перегукується” національна атрибутика зі східною та західною традиціями.

Культурне призначення баянно-акордеонної школи Сербії вбачається завдяки різним видам музичної практики (виконавської, педагогічної, композиторської), яка має пізнавальну, просвітницьку, освітню спрямованість. На прикладі музичної

освіти, завдяки збереженню та культивуваці кращих національних зразків, баяністи-акордеоністи, відкривають для сучасного суспільства їх аксіологічну значущість, культурно-естетичне і виховне навантаження якої втілюється через власну духовно-емоційну відданість музикантів. Освіта є однією з форм збереження культурно-національного досвіду. Щоб вона не втратила свого „національного знаку”, молодь, що навчається, має залучатися до вивчення національно-духовних традицій.

Сербія є унікальним прикладом естетизації суспільства засобами популяризації форм народного музикування, які відбиваються у галузі музичної освіти, тим самим мають безпосередній вплив на розвиток баянно-акордеонної школи та її зміст в свідомості нації. В музичній освіті Сербії більш ніж півстоліття паралельно з академічною музичною освітою існують школи народної спрямованості, в яких учні навчаються прийомам гри народної музики, вивчають стилістику, форму, орнаментику, народні інструменти, традиції та звичаї, але головним завданням учнів є гра традиційного сербського народного танцю „Кола” на баяні-акордеоні. Популярність подібних шкіл в локально зазначеній країні з кожним роком зростає. В процесі вивчення протокольних даних державних та приватних початкових музичних шкіл Сербії, зазначимо, що в подібних школах навчається 70 тис. школярів (данні на 2012 рік), а бажаних навчатися баянно-акордеонному музикуванню складає значно більший відсоток. У процесі аналізу вступних випробувань 2011-2012 навчального року конкурс претендентів на вступ склав 80 чоловік на 1 місце, з можливістю зарахування у початкову музичну школу саме 10 учнів на перший рік навчання за фахом. Наведені статистичні показники складають своєрідний феномен в світових масштабах у галузі баянно-акордеонного виконавства та музичній освіті Сербії, яка ґрунтується на національно-духовних традиціях, стає національною емблематикою країни, саме, атрибутом сербського суспільства.

Література

1. Гуральник Н. П. Интеллектуально-творчий потенціал: науково-практична категорія в контексті фортепіанної школи / Н.П. Гуральник // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля / голов. ред. Г. П. Шевченко. – Луганськ. – 2005. – Вип. 6 (12). – С. 27–38.
2. Дедусенко Ж. В. Исполнительская пианистическая школа как род культурной традиции : дис. ... кандидата искусствоведения: 17.00.01 / Дедусенко Жанна Викторовна . – К., 2002. – 208 с.
3. Боров Ю. Эстетика / Ю.Б. Боров. – М. : Политиздат, 1975. – 399 с.
4. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста : [навч. посібник для вищ. та серед. муз. закладів]. – К. : Музична Україна, 1997. – 240 с.
5. Иванова С.Е. Эволюция звукового образа балалайки в ее историческом развитии : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. иск. : спец. 17.00.02 – «Музыкальное искусство» / С.Е.Иванова. – Оренбург, 2009. – 20 с.